

ZML SO Leerlijn Oriëntatie op Ruimte

ORIËNTATIE OP RUIMTE

Leerlijnen	Kerndoelen
1.1. Lichaamsschema 1.2. Klimmen 1.3. Zwaaien en duikelen 1.4. Rollen 1.5. Springen	1. De leerlingen leren het eigen lichaamsschema gebruiken voor het verkennen en ordenen van de ruimte om zich heen
2.1. Inrichtingselementen 2.2. Ruimtelijke begrippen 2.3. Plattegrond 2.4. Routes herkennen en benoemen (valt ook onder kerndoel vakoverstijgend: Ruimtelijke oriëntatie en mobiliteit: De leerlingen leren zich (binnen en buiten) de ruimte oriënteren en verplaatsen	2. De leerlingen leren de plaats aangeven van voorwerpen in voor hen bekende ruimten vanuit hun eigen positie en ten opzichte van elkaar
3.1. In het verkeer 3.2. Toegankelijkheid 3.3. Topografie	3. De leerlingen leren de weg kennen en benoemen in de eigen leefomgeving
4.1. Functie van de leefomgeving 4.2. Kennis over de omgeving	4. De leerlingen leren inrichtingsaspecten herkennen van de eigen leefomgeving
Zie leerlijn 'SO ZML Werken' en de leerlijn 'SO ZML Wonen en Vrije tijd'.	5. De leerlingen leren aangeven in welke opzichten het dagelijks wonen, werken en vrijetijdsbesteding van sommige mensen overeenkomt of verschilt

Kerdoel 1: De leerlingen leren het eigen lichaamsschema gebruiken voor het verkennen en ordenen van de ruimte om zich heen

1.1. Lichaamsschema	1	2	3	4
	<p>Maakt kennis met de ruimte om zich heen (lengte, hoogte en diepte ervaring, grote kleine werkhoeken)</p> <p>Wijst de verschillende lichaamsdelen aan (hoofd, benen, armen, oren, ogen, neus en mond)</p> <p>Neemt een verandering van houdingen en bewegingen waar</p> <p>Bootst verschillende houdingen en bewegingen van anderen na</p>	<p>Wijst kijkend in een spiegel de belangrijkste delen van het gezicht aan (oog, oor, mond, neus)</p> <p>Wijst bij anderen de belangrijkste lichaamsdelen aan</p> <p>Wijst op een foto de belangrijkste lichaamsdelen aan (van voren gezien)</p> <p>Benoemt de lichaamsdelen oog, oor, mond en neus</p> <p>Voert de juiste bewegingen uit bij de begrippen omhoog en omlaag gekoppeld aan lichaamsschema (arm omhoog)</p>	<p>Benoemt bij anderen de belangrijkste lichaamsdelen</p> <p>Wijst en op een abstracte afbeelding de belangrijkste lichaamsdelen aan</p> <p>Benoemt de lichaamsdelen hoofd, arm en been</p> <p>Maakt de juiste bewegingen bij de begrippen boven en onder gekoppeld aan het lichaamsschema (doe je handen boven je hoofd)</p> <p>Wijst op een foto van achteren genomen de lichaamsdelen aan</p> <p>Imiteert houdingen van een afbeelding (van voren gezien)</p>	<p>Wijst de voor- en achterkant van het lichaam aan</p> <p>Maakt de juiste bewegingen bij de begrippen voor en achter gekoppeld aan het lichaamsschema (de handen zijn achter haar rug)</p> <p>Benoemt op een foto de belangrijkste lichaamsdelen (van opzij gezien)</p> <p>Benoemt op een abstracte afbeelding van achteren de lichaamsdelen</p> <p>Schat in hoeveel ruimte zijn eigen lichaam inneemt (kan er nog bij op de bank, verstopten achter een boom, in een schoen past)</p>
	<p>5</p> <p>Maakt de juiste bewegingen bij de begrippen vooruit en achteruit samen met het lichaamsschema (springt vooruit achteruit)</p> <p>Benoemt op een afbeelding de belangrijkste lichaamsdelen (van opzij gezien)</p>	<p>6</p> <p>Wijst de linker- en rechterkant van het lichaam aan met behulp van voorwerpen (een horloge of een ring)</p>	<p>7</p> <p>Wijst de linker- en rechterkant van het lichaam aan</p>	<p>8</p> <p>Maakt de juiste bewegingen bij de begrippen links en rechts gekoppeld aan het lichaamsschema (de armen naar links of naar rechts)</p>

Kerndoel 2: De leerlingen leren de plaats aangeven van voorwerpen in voor hen bekende ruimten vanuit hun eigen positie en ten opzichte van elkaar

2.1. Inrichtings-elementen	1	2	3	4
	<p>Herkent een vertrouwde plaats en vertrouwde voorwerpen Vertelt dat er een wc aanwezig is Vindt de speelplaats vanuit de klas Vindt zijn eigen stoel in het lokaal Vindt veel gebruikte spullen in de klas Legt gebruikt materiaal bij elkaar</p>	<p>Wijst de verschillende plekken in de klas aan (blokkenhoek) Wijst de stoelen en de tafels aan als inrichtingselementen van de klas Legt veel gebruikte (knutsel)spullen terug op hun plek (kwasten, kleurpotloden, placemat) Wijst van concrete objecten aan welke dezelfde positie innemen (alle omgevallen kegels)</p>	<p>Wijst de klok aan in de klas Benoemt de verschillende hoeken in de klas (poppenhoek) en drie onderdelen uit de hoek Wijst verschillende voorwerpen aan op de speelplaats Benoemt de stoelen en de tafels als inrichtingselementen van de klas Legt speel- en knutsel-spullen op de juiste plek terug</p>	<p>Benoemt verschillende voorwerpen op de speelplaats Wijst op een foto de zichtbare elementen van de eigen huiskamer aan Wijst op een foto de zichtbare elementen van de eigen slaapkamer aan Wijst de van buiten zichtbare onderdelen van een huis aan (deur, raam, gordijnen, schoorsteen.) Brenge orde in een beperkte ruimte (een speelhoek opruimen door spullen bij elkaar te leggen)</p>
	5	6	7	8
	<p>Benoemt op een foto de zichtbare elementen van een huiskamer Benoemt de functie van de onderdelen uit de huiskamer Wijst op een foto de zichtbare elementen van een slaapkamer aan</p>	<p>Benoemt enkele niet zichtbare elementen van een foto (spullen in een kast) Benoemt inrichtingselementen uit een woonkamer zonder foto Benoemt op een foto de zichtbare elementen van een slaapkamer Wijst op een foto de inrichtingselementen van verschillende kamers in een huis aan (bad- slaapkamer)</p>	<p>Benoemt inrichtingselementen van verschillende kamers in het huis zonder foto Wijst elementen die buiten voorkomen (straat, boom) Benoemt het type huis waarin hij woont (eengezinswoning, flat, boerderij, villa, rijtjeshuis)</p>	<p>Benoemt elementen die in de straat voorkomen (auto, lantaarnpaal.) Wijst op een afbeelding de inrichtings-elementen aan van een stad of een dorp (huis, school, markt, kerk, winkel) Benoemt de bordjes in een winkel (picto's en tekst bordjes)</p>
	9			
	<p>Benoemt de inrichtingselementen van een stad en/of een dorp (bibliotheek, bank, bedrijven, gemeentehuis, kapper, tandarts, dokter) Benoemt verschillende bebouwing in huizen (eengezinswoning, flat, boerderij, bejaardenhuis, villa, rijtjeshuis)</p>			

2.2. Ruimtelijke begrippen		2	3	4
		Reageert in de ruimte op de begrippen op en af	Reageert in de ruimte op de begrippen in, voor en achter Gebruikt in de ruimte de begrippen op en af	Reageert in de ruimte op de begrippen naartoe, hierheen, naast onder Gebruikt in de ruimte de begrippen in, voor en achter
	5	6	7	8
	Reageert in de ruimte op de begrippen voorbij, verder, middenin	Reageert in de ruimte op de begrippen, (hier)vandaan	Reageert in de ruimte op de begrippen dichtbij, veraf, dichterbij, verder af	Reageert in de ruimte op de begrippen even ver, dichtst bij, verste weg

2.3. Plattegrond	1	2	3	4
	Herkent de klas op een foto	Herkent een bekend persoon op een foto van bovenaf	Herkent bekende inrichtingselementen van bovenaf (foto van het bureau)	Wijst de concrete hoeken uit de klas aan op een getekende plattegrond
	5	6	7	8
	Wijst de inrichtingselementen (kast, bureau v/d juf) op een getekende plattegrond	Benoemt op een plattegrond de inrichtingselementen uit de huiskamer	Benoemt op een plattegrond de inrichtingselementen uit de overige kamers (slaapkamer, keuken)	Benoemt op een plattegrond de kamers uit een huis op basis van de inrichtingselementen (bad in de badkamer) Benoemt op een plattegrond de verschillende plaatsen van de school (wc, plein, klas)
	9	<i>Zie voor hogere doelen de leerlijn VSO Mens & Maatschappij - Plattegrond</i>		
	Maakt (in de klas) een plattegrond met de belangrijkste inrichtingselementen van de klas (zonder verhoudingen)			

2.4. Routes herkennen en benoemen	1	2	3	4
	Onderscheidt functies van bekende ruimtes waar hij zich in bevindt (keuken, toilet, lokaal)	Kent korte routes in en nabij het klaslokaal (naar de wc)	Benoemt oriëntatiepunten in en nabij het klaslokaal (bord, kast)	Benoemt oriëntatiepunten in de school (bepaalde klas bij de groene deur) Kent de routes in de school (weet hoe hij op verschillende plaatsen komt)
	5	6	7	8
	Benoemt oriëntatiepunten rondom de school (ingang onderbouw is bij het grijze hek) Kent routes rondom de school	Benoemt oriëntatiepunten in de nabije omgeving van de school of van huis Kent korte routes in de nabije omgeving van de school of van huis (naar de brievenbus, naar een winkel)	Benoemt ruimtes met een bepaalde functie in andere huizen/ gebouwen (keuken, slaapkamer, woonkamer)	Loopt een korte route in een bekende omgeving aan de hand van genoemde oriëntatiepunten (verder de wijk in: langs de kerk, tegenover de bushalte)
	9	<i>Zie voor hogere doelen de leerlijn VSO Mens & Maatschappij – Routes herkennen en benoemen</i>		
Loopt een lange route in een bekende omgeving aan de hand van genoemde oriëntatiepunten Vindt de juiste plek met één aanwijzing van links en rechts (bij stoplicht naar links)				

Kerdoel 3: De leerlingen leren de weg kennen en benoemen in de eigen leefomgeving

3.1. In het verkeer	1	2	3	4
	Ziet het gevaar van fietsen, lopen en spelen bij een (drukke) weg/straat Gaat niet van uit zichzelf van de stoep af Loopt, afgezet op school, direct het schoolplein op Blijft na schooltijd op de juiste plek op de taxi wachten	Doet uit eigen initiatief de gordel om in een auto of taxi Stapt pas uit als de chauffeur het zegt Kent waarschuwingsgeluiden (bel, sirene, toeter)	Reageert op de kleur rood door te stoppen en op de kleur groen te gaan lopen Kijkt om zich heen bij het oversteken en steekt recht over (onder begeleiding)	Blijft uit zichzelf bij de groep n een openbare ruimte en in het verkeer
	5	6	7	8
	Gebruikt het zebrapad of het voetgangerslicht (drukt op de knop) als dat aanwezig is	Steekt zelfstandig over bij een voetgangerslicht Benoemt verschillende verkeersdeelnemers (fietser, auto, tram)	Kijkt naar links en rechts (2x) om te zien of er verkeer aan komt Steekt zelfstandig over bij een rustige overzichtelijke straat Benoemt verschillende vormen van openbaar vervoer (tram, bus, metro, trein) Zoekt een veilige plek om over te steken (bij een rustig overzichtelijk stuk van de straat)	Steekt zelfstandig over bij een rustige straat met geparkeerde auto's Blijft rechts fietsen Steekt zijn hand uit bij het fietsen Vertelt welk vervoerskaartje er gekocht moet worden en waar dat te koop is
	9			
	Steekt zelfstandig over bij een drukke straat Reist zelfstandig met de trein (zonder overstappen, opgehaald en afgehaald van het station)			

3.2. Toegankelijkheid		2	3	4
		Weet wanneer de klas verlaten mag worden en wanneer niet Weet wanneer je bij een andere klas naar binnen mag	Weet wanneer hij in andere kamers (directeur, secretariaat) mag komen	Kent de toegankelijkheid van huizen en tuinen en de school (niet zomaar ergens naar binnen lopen)
	5	6	7	8
	Kent de toegankelijkheid van de supermarkt als openbare gelegenheid	Kent de toegankelijkheid van de winkel als openbare gelegenheid Weet in welke winkels voor hem geschikt zijn en welke niet	Kent de toegankelijkheid van het openbaar vervoer (met een vervoersbewijs)	Kent de toegankelijkheid van de bibliotheek, postkantoor, bank

3.3. Topografie				
	5	6	7	8
	Benoemt de stad of dorp waarin hij woont	Benoemt de straat waarin hij woont	Benoemt twee in de buurt liggende dorpen of steden uit de omgeving	Ziet dat een woonwijk een geheel is (door de ligging of de straatnaamgeving)
	9			
	Benoemt meerdere straten uit zijn omgeving Wijst aan de hand van een legenda wegen, steden en bossen aan Wijst op een kaart bekende plaatsten in de buurt aan Ziet de overeenkomsten tussen de wereldkaart en een wereldbol			

Kerdoel 4: De leerlingen leren inrichtingsaspecten herkennen van de eigen leefomgeving

4.1. Functie van de leefomgeving				4
				Benoemt de functie van een huis (wonen en slapen)
	5	6	7	8
	Benoemt de functie van een politiebureau in ieder dorp of iedere stad Benoemt de functie van een brandweerkazerne in ieder dorp of iedere stad Benoemt de functie van een ziekenhuis	Benoemt de functie van een kerk Benoemt de functie van parken en speelplaatsen Benoemt de functie van winkels Benoemt verschillende soorten winkels Benoemt verkeersborden voor voetgangers zoals voet- en zebrapad, bus- en tramhalte, woonerf	Benoemt de functie van een tandarts en een dokter in ieder dorp Benoemt waar eten en drinken vandaan komt Benoemt de functie van sportvelden en sportcomplexen Benoemt verkeersborden voor fietsers zoals fietspad, voorrangsborden, stopborden	Benoemt de functie van verschillende beroepen en bedrijven in een dorp of stad Benoemt de functie van gemeentehuis Benoemt verkeersborden voor auto's zoals autoweg, autosnelweg, doodlopende weg
	9			
Benoemt de voordelen van het openbaar vervoer (voor iedereen, minder druk op de weg) Benoemt de functie van flats en andere hoogbouw				

4.2. Kennis over de omgeving				
		6	7	8
		Weet dat er mensen zijn die stelen en bergt waardevolle spullen veilig op	Benoemt drie recreatiemogelijkheden bij water (zwemmen, surfen, varen, duiken) Benoemt drie recreatiemogelijkheden in de bossen (wandelen, fietsen, dieren kijken, verzamelen)	Benoemt drie recreatiemogelijkheden in een stad/ dorp (film, winkelen, uiteten, terras) Benoemt drie recreatiemogelijkheden in de bergen (klimmen, wandelen, skiën)
	9			
	Benoemt drie verschillen tussen het platteland en de stad (wandelen t.o.v. van winkelen, druk t.o.v. rustig) Benoemt drie typische 'gebouwen' van het platteland en van de stad (molen, boerderij, hooischuur t.o.v. flat, kantoren, stations)			